

**Strategia postępowania
terapeutycznego -
propozycja zajęć
logopedycznych z
wykorzystaniem
elementów metody
integracji sensorycznej**

Agnieszka Kufel-Hanzlik

Opis i analiza przypadku

Chłopiec, wiek 4 lata.

Informacje z wywiadu:

dziecko z C II Hbd 38 (ciąża prawidłowa), urodzony siłami natury (poród bez powikłań) z masą ciała 370g, Ap 8/8/9/9, obwód głowy 36 cm. Karmienie naturalne do 4 m-ca ż, sztuczne – 18 m-cy, smoczek – tak, używany do zasypiania.

Rozwój motoryczny: siadanie – 7 m-c ż, raczkowanie 9-10 m-c ż, chodzenie 12 m- c ż.

Rozwój mowy: głużenie, gaworzenie – prawidłowo, okres wyrazu – 2 r.ż.

Z analizy dokumentacji medycznej:

rozpoznanie kliniczne (2 r.ż dziecka) – padaczka z napadami uogólnionymi o nieustalonej etiologii. Do leczenia włączono Depakine. Dziecko hospitalizowane w 2016 roku, konsultacje specjalistyczne: neurolog, laryngolog, psychiatra, psycholog z zaleceniami: kontrola w Poradni Laryngologicznej, objęcie terapią SI i terapią logopedyczną.

Aktualna analiza wyników badania psychologicznego wskazuje, że sprawność umysłowa chłopca jest na poziomie znacznie niższym niż przeciętny.

Wstępne badanie logopedyczne wskazuje, że etapy rozwoju mowy dziecka przebiegają niezgodnie z normą przewidzianą w danym przedziale wiekowym, stwierdza się opóźniony rozwój mowy (do dalszej diagnostyki i obserwacji). Mowa spontaniczna chłopca jest niewyraźna. Tempo mówienia szybkie. W artykulacji chłopca występują liczne elizje, substytucje głoskowe w strukturze wyrazu, neologizmy dziecięce. W zakresie rozwoju artykulacji poszczególnych głosek występują: sygmatyzm interdentalny głosek szeregu syczącego ponadto: parasygmatyzm – substytucja szeregu głosek szumiących głoskami syczącymi oraz pararotacym -substytucja głoski (r) głoską (l), co ze względu na wiek dziecka stanowi normę. Zasób słownictwa biernego jest przeciętny, czynny – ubogi. Brak umiejętności posługiwania się konstrukcją zdaniową. Sprawność motoryki aparatu artykulacyjnego jest obniżona, występuje ślinotok, wada zgryzu – zgryz otwarty. Funkcje oddechowe - ustny tor oddechu. W zakresie samoobsługi: chłopiec je samodzielnie, posługuje się łyżką, widelcem, pije z kubka, szklanki, zgłasza potrzeby fizjologiczne, współpracuje w czynnościach ubierania i rozbierania się.

Obserwacja dziecka:

Chłopiec porusza się samodzielnie na prostej powierzchni, chód chwiejny, na szerokiej podstawie, zaburzona koordynacja ruchowa, wymaga asekuracji pokonując nawet niewielkie przeszkody (chłopiec potyka się o własne nogi, przepada przez niewielkie przeszkody). Rozwój dominacji stronnej ciała – kształtuje się dominacja lewej ręki. Zaobserwowano trudności w koncentracji uwagi. Chłopiec jest nadaktywny werbalnie i ruchowo, ciągle zmienia aktywność. Cały czas komentuje swoje czynności, swoisty język. Nawiazuje kontakt

wzrokowy. Sam inicjuje wspólną aktywność, np. układanie puzzli. Nastrój zmienny pogodny/płaczliwy.

Strategia postępowania terapeutycznego - propozycja zajęć logopedycznych z wykorzystaniem elementów metody integracji sensorycznej

Cele terapeutyczne:

1. Nawiązanie kontaktu, relaksacja.

- *Cel:* Budowanie pozytywnych relacji w kontakcie, tworzenie atmosfery zaufania, rozluźnienie i wyciszenie.
- *Środki dydaktyczne:* woda, papierowe ręczniki, bańki mydlane, balonik, piłeczki o różnym stopniu sprężystości, papier o różnorodnej fakturze, kosz, taca, materiały sypkie (kasza, groch, piasek itp.), płyta CD z muzyką relaksacyjną,

Powitanie – zabawa dotykowa

Dziecko „rysuje”: odwzorowuje rękami na tacy linie poziome, pionowe, owalne (taca wypełniona grochem, kaszą, piaskiem-terapeuta zmienia faktury).

Po zabawie dziecko i terapeuta myją ręce, dziecko samo próbuje wyczyścić ręce i osuszyć je papierowym ręcznikiem.

Ćwiczenia oddechowe, słuchowo-ruchowe

Wykorzystanie muzyki relaksacyjnej, baniek mydlanych. Demonstracja ćwiczenia- dziecko dmucha bańki mydlane, kiedy słyszy muzykę, gdy cichnie przestaje dmuchać, obserwuje pękające bańki mydlane.

Ćwiczenie ruchowe

Zabawa z balonem – podbijanie ręką balona, terapeuta odbija balon w stronę dziecka.

Robienie kul z papieru o różnej fakturze i rzucanie nimi do celu.

Ćwiczenia relaksacyjne

Kreślenie na plecach dziecka znaków, kształtów, cyfr, liter; w leżeniu na plecach: masaż pleców, rąk i nóg dziecka piłkami o różnym stopniu sprężystości i zróżnicowanej fakturze ruchem turlania i sprężynowania.

Pożegnanie

Dziecko i terapeuta z balonikiem tańczą do muzyki. Dziecko zabiera balonik do domu. Uścisk dłoni na pożegnanie.

Celem zajęć jest nawiązanie przyjaznej relacji z dzieckiem, budowanie kontaktu terapeutycznego na podstawie akceptacji, zaufania, poczucia bezpieczeństwa. W trakcie spotkania terapeuta kieruje do dziecka jasne komunikaty, nawiązuje kontakt wzrokowy, nadając rangę intencji komunikacyjnej, tak werbalnej, jak niewerbalnej.

2. Ćwiczenia ogólnorozwojowe.

- **Cel:** stymulowanie rozwoju funkcji poznawczych, myślenia, pamięci, uwagi i koncentracji.
- **Środki dydaktyczne:** trzy elementowe historyjki, obrazki tematyczne, „Mozaika geometryczna”, klocki.

Powitanie –

Piosenka „*Witaj, jak się masz*”

Ćwiczenia percepcji wzrokowej, myślenia przyczynowo - skutkowego

Układanie trzy elementowej historyjki obrazkowej z pomocą, samodzielnie. Zadaniem dziecka jest próba ułożenia ich zgodnie z następstwem czasowym.

Terapeuta tworzy opowiadanie, a dziecko wybiera właściwy obrazek i układa go w odpowiedniej kolejności. Następnie dziecko już samodzielnie układa przebieg zdarzeń, opowiadając obrazki/historyjkę. Na koniec sami próbują znaleźć zakończenie historyjki.

Ćwiczenia w zakresie spostrzegania, percepcji wzrokowej, uwagi wzrokowej.

Utrzymywanie wzroku na obrazku, podążanie wzrokiem/śledzenie obrazka – terapeuta układa na dywanie w linii pojedyncze obrazki przedmiotów (dobrych tematycznie np. ubrania, zwierzęta), zwraca się do dziecka „*pokaż mi, gdzie jest...*”. Podnoszenie stopnia trudności wyszukiwanie elementów z rozsypanki.

Ćwiczenia w zakresie orientacji przestrzennej i kierunkowej

Zabawa „Mozaika geometryczna”, stopniowanie trudności - układanie klocków według wzoru, rozpoznawanie i nazywanie kolorów, figur geometrycznych.

Ćwiczenia ciągów rytmicznych

Zabawa kolorowymi klockami – układanie prostych ciągów: 2-, 3-, 4- elementowych.

Pożegnanie

Pożegnanie: słowne, podanie ręki.

3. Usprawnianie w zakresie motoryki dużej i małej.

- **Cel:** ćwiczenia koordynacji wzrokowo – ruchowej i słuchowo-ruchowej, kształtowanie orientacji w schemacie ciała i w przestrzeni, usprawnianie pamięci słuchowej i ruchowej, doskonalenie umiejętności wykonywania sekwencji ruchów-uwaga ruchowo-czuciowa.
- **Środki dydaktyczne:** kolorowe woreczki, materiały sypkie, woda, różne pojemniki, instrumenty muzyczne (bębenek, grzechotka, trójkąt), sznurek, kolorowe koraliki, pluszowe zabawki, ciastolina.

Powitanie –

Powitanie – słowne, podanie ręki.

Ćwiczenia w zakresie rozumienia poleceń i pamięci słuchowej bezpośredniej.

Zabawa „Ciepło-zimno” – terapeuta chowa w gabinecie zabawki np. kolorowe woreczki, zadaniem dziecka jest odnalezienie ich na podstawie instrukcji, tj. „Idź w stronę okna. Skręć w lewo. Otwórz górną półkę. itp.

Ćwiczenia wzrokowo-słuchowe, naśladownictwa, pamięci i uwagi słuchowej

Zabawa z materiałami sypkimi i wodą – przelewanie, przesypywanie, zabawy dźwiękonaśladowcze inspirowane materiałami wykorzystywanymi w zabawie. Terapeuta umieszcza materiały sypkie i wodę w kilku różnych pojemnikach. Zwraca uwagę dziecka na odgłosy powstające przy mieszaniu różnych materiałów (kaszy, grochu, ryżu itp.), przelewania wody. Dziecko zamyka oczy, terapeuta chowa zabawkę w jednym z pojemników. Na podstawie usłyszanego dźwięku dziecko odgaduje, w którym pojemniku schowany jest przedmiot. Druga część ćwiczenia polega na zamianie ról.

Usprawnianie koordynacji słuchowo-ruchowej

Dziecko stara się chodzić zgodnie z rytmem wystukiwanym przez terapeutę. Na polecenia *Idzie słoń/miś...* dziecko zmienia sposób chodzenia.

Ćwiczenia umiejętności wykonywania sekwencji ruchów, ruchy naprzemienne, uwaga ruchowo- czuciowa.

- skoki obunóż w miejscu, do tyłu do przodu; do tyłu, na boki;
- przeskakiwanie z nogi na nogę;
- marsz z wymachami rąk i nóg;
- wchodzenie/schodzenie ze stopnia;
- w leżeniu na plecach przekładanie przedmiotów leżących po lewej stronie ciała na stronę prawą (przedmiotami do przenoszenia mogą być klocki lego).

Zabawa manipulacyjna

Nawlekanie koralików według wzoru. Dziecko ma do dyspozycji koraliki różnej wielkości i kształtu, terapeuta wraz z dzieckiem ustalają wzór (np. ciąg 4-, 5-, elementowy), zgodnie z którym dziecko nawleka koraliki.

Zakończenie

Zabawa relaksacyjna z ciastoliną - lepienie słońca. Dziecko zabiera pracę plastyczną do domu.

4. Ćwiczenia usprawniające aparat artykulacyjny, oddechowy.

- ***Cel:*** poprawa sprawności narządów artykulacyjnych (żuchwy, języka, podniebienia, mięśni policzków i warg), stymulowanie prawidłowego toru oddechowego.
- ***Środki dydaktyczne:*** „Śmieszne minki”, materiały/przedmioty o różnych fakturach (np. „miotłki”, szczoteczki silikonowe, nakładki na palec)

Powitanie –

Powitanie – słowne, podanie ręki.

Usprawnianie aparatu artykulacyjnego

- „*Śmieszne minki*”.
- opukiwanie/masowanie dziąseł, języka, podniebienia, wewnętrznej strony policzków indywidualnymi nakładkami na palec o różnym zakończeniu (wykorzystywane zazwyczaj do higieny jamy ustnej niemowląt). Ze względów higienicznych jedna nakładka jest przeznaczona do użytku tylko przez jedno dziecko.
- dotykanie twarzy dziecka (czoła i policzków) różnymi fakturami („miotёлki” i szczoteczki silikonowe), następnie można poszerzyć repertuar bodźców o cechy fizyczne: temperaturę, wilgotność.
- Dziecko w pozycji leżącej z woreczkiem piasku/misiem na brzuchu – wdech (przez nos lub równocześnie przez nos i usta) w dolne płuca („do balonika”) i powolny wydech przez usta, jedna dłoń na górnej części klatki piersiowej (wyczuwa brak jej ruchu), a druga na brzuchu (wyczuwa unoszenie się brzucha przy wdechu oraz opadanie przy powolnym wydechu).

Na koniec ćwiczeń oddechowych, w formie zabawy, dziecko dmucha bańki mydlane.

5. Stymulowanie rozwoju kompetencji językowych i komunikacyjnych

- ***Cel:*** rozwijanie kompetencji językowej (poszerzanie słownictwa, opanowywanie prawidłowych reguł i form gramatycznych zdań, prawidłowa artykulacja poszczególnych głosek, nabywanie kompetencji w zakresie składni, budowanie zdań o konstrukcji złożonych) i komunikacyjnej (rozwijanie umiejętności realizowania przez język własnych intencji w sposób dostosowany do sytuacji społecznej i odbiorcy).
- ***Środki dydaktyczne:*** materiał obrazkowy, książeczki, warzywa, owoce.

Powitanie

Powitanie – terapeuta wydaje polecenia i razem z dzieckiem wykonuje ćwiczenie, np.: *witamy się głębokim ukłonem, rytmicznie tupiemy, zaglądamy sobie w oczy... itp.*

Ćwiczenia rozwijające kompetencję komunikacyjną i językową

- Zabawa „*Co lubię jeść?*”. Wspólne oglądanie książeczki z okienkami. Dziecko zadaje i odpowiada na pytania zawarte w książeczce, tj. „*Kto lubi marchewkę?*” (*jabłko, cytrynę, malinę*). Dialog z terapeutą. Do odpowiedniej nazwy pokarmu przygotowane są do degustacji warzywa, owoce. Dziecko poznaje i określa z terapeutą: smaki, zapach, kolor, konsystencję. Obrazki pomagają dziecku w budowaniu pytań. Po obejrzeniu książeczki i degustacji jedzenia terapeuta rozmawia z dzieckiem na tematy bliskie „*co lubisz jeść? Co lubi jeść twoja mama?*”, itp.
- Zabawa „*Od obrazka do słowa*” – praca na materiale wyrazowo-obrazkowym.

PODSUMOWANIE

Celem terapii logopedycznej dziecka jest stymulowanie rozwoju kompetencji językowej i komunikacyjnej, w tym oczywiście wywoływanie prawidłowej artykulacji poszczególnych głosek, zgodnie z obowiązującymi standardami logopedycznymi (których w opracowaniu celowo nie opisałam, uważając, że nie jest to temat przewodni mojej pracy).

Zajęcia logopedyczne z wykorzystaniem elementów metody integracji sensorycznej są pomocne do osiągnięcia zamierzonych celów terapeutycznych, a zarazem stanowią twórczą, aktywną propozycję spędzania przez dziecko czasu.

Uwagi do zajęć:

- zajęcia prowadzone w formie indywidualnej pracy z dzieckiem,
- prowadzenie ewaluacji postępowania terapeutycznego, mającej na celu korygowanie programu terapii logopedycznej (doboru metod i form pracy z dzieckiem) przy jednoczesnym uwzględnieniu dynamiki przebiegu terapii i współpracy z terapeutą integracji sensorycznej.

LITERATURA:

Cytowska B., Winczura B. (2006), *Wczesna interwencja i wspomaganie rozwoju małego dziecka*, Impuls, Kraków.

Gałkowski T., Szeląg E., Jastrzębowska G. (2005), *Podstawy neurologopedii. Podręcznik akademicki*. Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole.

Grabias S., Panasiuk J., Woźniak T. (red). (2015). *Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

Maas F.V. (1998,2005), *Uczenie się przez zmysły*. Wprowadzenie do teorii integracji sensorycznej dla rodziców i specjalistów, tłum. Grzybowska E. i in. WSiP, Warszawa.

N. Danuta, Rodak H., (2015), *Od obrazka do słowa*. WSiP, Warszawa.

Agnieszka Kufel-Hanzlik

logopeda w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żywcu